

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง ผลของวิธีการสอนแบบเบญจจันทร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านป่าไร่ จังหวัดมุกดาหาร ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่สำคัญ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัย มีดังนี้

1.1.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจจันทร์

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจจันทร์

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจจันทร์สูงกว่าก่อนเรียน

1.2.2 ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจจันทร์สูงกว่าก่อนเรียน

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านป่าไร่ จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 48 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านป่าไร่ จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 23 คน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและทดลองเครื่องมือที่สร้างขึ้น ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือ เอกสารต่างๆ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย สาระการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และแนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

2. เลือกสาระการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐานที่ 3.3 ข้อที่ 1 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

3. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เนื้อหาสาระของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 4 เรื่อง ได้แก่ ปญจธรรม 3 อัคคะ 3 ปญญา 3 บุญกิริยาวัตถุ 10 โดยใช้แนวทางการสอนแบบเบญจขันธ์ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 176) จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

4. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแบบทดสอบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก โดยสร้างเป็นแบบคู่ขนาน 2 ฉบับๆ ละ 80 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

5. สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแบบทดสอบชนิด 4 ตัวเลือก เพื่อใช้ทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

5. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/2 จำนวน 19 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไข

7. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับก่อนเรียนและฉบับหลังเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/2 จำนวน 19 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่เคยเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแล้วเพื่อหาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

8. นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนนและนำผลการตรวจมาหาค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อและคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้ฉบับละ 50 ข้อ และนำมาหาค่าความเที่ยงใช้สูตรของ กูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตรที่ 20 (KR-20) แบบทดสอบฉบับก่อนเรียนได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.8194 และแบบทดสอบฉบับหลังเรียนได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.7965 สำหรับแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปได้จำนวน 40 ข้อ และนำมาหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรของ กูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตรที่ 20 (KR-20) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.6871

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหลังทดสอบก่อนเรียนแล้ว 1 วันจึงทำการสอน

2) ทำการสอนกับกลุ่มตัวอย่างในเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ โดยใช้เวลาดทดลองสอน 16 ชั่วโมงและในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สังเกตการทำกิจกรรมและสนทนากับนักเรียนในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วย

3) ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับหลังเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ด้วยการใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ด้วยการใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

3) วิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลจากการสังเกตและสนทนากับนักเรียน

1.3.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์มีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

3) ผลจากการสังเกตและสนทนากับนักเรียนในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์มีความสนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ทุกขั้นตอนของการสอน มีบรรยากาศในการเรียนที่เป็นไปด้วยความสนุกสนานและผ่อนคลาย นักเรียนอยากแสดงความคิดเห็นและแสวงหาความรู้จากกรณีศึกษา ใบความรู้ เพื่อตอบคำถามจากใบงาน แบบทดสอบและขอคิด ขอวิเคราะห์สังเคราะห์ในเรื่องเหตุและผลทำให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

2. อภิปรายผล

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของวิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านป่าไร่ จังหวัดมุกดาหาร อภิปรายได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของทรงชัย สุบุญมี (2546: 92) ที่ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและทักษะการคิดแบบแก้ปัญหาใน โยนิโสมนสิการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการสอนแบบเบญจขันธ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และประณีต จันทระขันธ์ (2542: 43) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิดแบบ โยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบ โยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ใช้วิธีการสอนแนวพุทธวิธีอื่นๆ เช่น รัตมิจันทร์ ศรีรัตน์ (2544: 9) วิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน นัดดา ธรรมวงศ์ผล (2542: 9) ได้วิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและผลการคิดแบบอรรถสัมพันธ์ใน โยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และถัดดา สิริชัย (2548: 9) ได้ศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมในรายวิชาวิถีธรรมวิถีไทยและทักษะความคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสัจ 4 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับหลักการเรียนการสอนด้วยกระบวนการซึมซับของสุมน อมรวิวัฒน์ (2542: 13-14) ที่อธิบายว่า เป็นกระบวนการพัฒนารูปกับนาม กล่าวคือ การเรียนการสอนด้วยกระบวนการซึมซับเป็นการพัฒนามนุษย์ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก การรับรู้ การคิดพิจารณาและความรู้แจ้ง ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนต้องใช้สติและปัญญาท่ากับการฝึกฝนอบรม โดยตลอด การพัฒนารูปกับนามเป็นฐานของการเรียนรู้ทั้งหมดและแนวคิดของสาโรช บัวศรี (อ้างในพูนทรัพย์ เกตุวีรพงศ์ 2545: 10) ที่ว่า การศึกษา คือการพัฒนาขั้น 5 นอกจากนี้ยังสอดคล้อง

กับแนวคิดเรื่องเบญจขันธ์หรือขันธ์ 5 ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2546: 24-25) ที่อธิบายว่า ขันธ์ทั้ง 5 อาศัยซึ่งกันและกัน รูปขันธ์เป็นส่วนของกาย นามขันธ์ทั้งสี่เป็นส่วนใจ มีทั้งกายและใจจึงจะเป็นชีวิต กายกับใจทำหน้าที่เป็นปกติและประสานสอดคล้องกัน ชีวิตจึงจะดำรงอยู่ได้ดี ตัวอย่าง เช่น กิจกรรมของจิตใจ ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับโลก ซึ่งเกิดขึ้นด้วยอารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งต้องกาย ผ่านเข้ามาทาง ตา หู จมูก ลิ้น และกาย อารมณ์ทั้งห้าก็ตี ตา หู จมูก ลิ้น กายก็ตี ต่างก็ เป็นรูปธรรมอยู่ใน รูปขันธ์ คือ เป็นฝ่ายกาย เช่นเดียวกับแนวคิดของเปรื่อง กุมุท (อ้างในพิพัฒน์ ปิ่นจินดา 2531: 26-31) ที่ว่า เรื่องของเบญจขันธ์ เป็นเรื่องของการยึดมั่นถือมั่นในรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ อันเป็นขั้นตอนของการทำให้เกิดกิเลสขึ้นในจิตใจ หรือ กมลสันดานของคน โดยเริ่มก่อตัวขึ้นที่ด่านแรก คือ รูป แล้วก็ผ่านการรับรู้เข้าสู่จิตใจเป็นค่านๆ ไป มีการปรุงแต่ง และฝัง ตัวเกาะอยู่ในจิตใจเพิ่มขึ้นทุกขณะถ้าหากไม่มีการยับยั้งเสียแต่ในด่านต้นๆ ในทำนองเดียวกัน การยึดมั่นถือมั่นในคุณธรรมจึงน่าจะใช้ขั้นตอนของเบญจขันธ์ได้ โดยการควบคุมให้ผู้เรียนมีการ กระทำทางกายและจิตใจไปตามลำดับ ตั้งแต่การควบคุมสิ่งเร้า หรือรูป การรับรู้เข้าสู่จิตใจหรือ เวทนา ลึกลงไปถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์สภาวะธรรมที่รับเข้ามาหรือสัญญา และพิจารณาแง่ดีและ ชั่วภายหลังที่วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วว่าเห็นควรยอมรับแวงใด หรือสังขาร แล้วก็ให้ส่วนที่ยอมรับนั้น ตกตะกอนเป็นส่วนหนึ่งของความรู้สึกที่ถาวรในจิตใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า วิญญาณคุณธรรมได้ ถูกสะสมขึ้นอีกส่วนหนึ่งแล้ว

การที่นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะเด่นของวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ได้สัมผัสรับรู้โดยตรงจากสิ่งเร้าภายนอกแล้วผ่านกลองสู่จิตใจตามลำดับ
2. ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน ซึ่งผู้เรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ แล้วนำมาอภิปรายและแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนด้วยกันและวิเคราะห์ หาคำตอบเป็นผลทำให้เข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนได้ง่ายขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์จึงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นและท้าทายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ 2545: 200) ที่ว่า การเรียนการสอนต้องมีลักษณะท้าทาย คาดหวัง ให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายทั้งในส่วนตัวและการเป็นสมาชิกกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีสืบเสาะจัดการกับการเรียนรู้ของตนเองใส่ใจและเคารพความคิดของผู้เรียน

3. เป็นวิธีการสอนที่ช่วยสร้างสรรค์บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ดี ผลจากการสังเกตและสนทนากับผู้เรียนซึ่งผู้วิจัยได้กระทำในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน มีบรรยากาศในการเรียนที่สนุกสนานและผ่อนคลาย ชอบที่จะแสวงหาความรู้จากกรณีศึกษา ใบความรู้ เพื่อตอบคำถามจากใบงาน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนได้เป็นอย่างดีส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน โดยเฉพาะหลักธรรมเรื่อง ปัญญา 3 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาปัญญาหรือความรู้ 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ด้วยการฟัง อ่าน เขียน การรับรู้ข่าวสารต่างๆ (สุตมยปัญญา) การพัฒนาปัญญาดด้วยการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ (จินตามยปัญญา) และการพัฒนาความรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (ภาวนามยปัญญา) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ทั้ง 5 ขั้น จึงมีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้นำเอาหลักธรรมเรื่อง ปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์สูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์สามารถนำมาใช้สอนสาระการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมและทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.2 ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์มีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุคนธ์ สิ้นขวานนท์ (2538: 43-44) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้วิธีการสอนแบบธรรมสากัจฉาเพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนการทดลอง เกิดการคิดแบบสืบสาวแบบสืบสาวเหตุปัจจัยและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และยังพบว่า พฤติกรรมการเรียนการทำงานกลุ่มและความเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนมีพัฒนาการขึ้นมาก

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2546: 676) ที่ได้อธิบายไว้ว่า วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยคือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริงหรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาเหตุปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอัมปิปัจจยดาหรือคิดตามหลักปฏิจจนูปบาท จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน และแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2535: 38-39) ได้สรุปวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยว่า คือ การพิจารณาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลของการกระทำต่างๆ แล้วสืบสาวไปถึงสาเหตุและส่วนประกอบที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น วิธีการคิดสืบสาวหาสาเหตุอาจทำได้โดยการหาความสัมพันธ์หรือการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบก็ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของวีระชาตินิมอนงค์และพระระพิน พุทธิสารโร ซึ่งได้อธิบาย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไว้ว่า เป็นการคิดที่พิจารณาเหตุการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง คือพิจารณาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบต่อกันซึ่งอาจเรียกว่า วิธีคิดแบบปฏิจจนูปบาท เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ทฤษฎีวงแหวนหรือสัมพันธ์ภาพ” คือ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ซึ่งอธิบายว่า สิ่งต่างๆ เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน ตัวเหตุจะมีหลายองค์ประกอบเมื่อกล่าวถึงสิ่งใดจะต้องอธิบายให้เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี สิ่งนี้เกิดขึ้น จึงมีสิ่งนี้เกิดขึ้นอีกและแนวคิดของเพียร์เจต์ (Piaget) (อ้างในสุคนธ์ สิ้นธพานนท์ 2538: 18-19) ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ได้กล่าวไว้ว่า เด็กในวัยรุ่นตั้งแต่อายุ 12 ปีขึ้นไปจะมีพัฒนาการด้านความคิดอย่างมีเหตุผล ในขั้น Formal Operations เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดสุดขยดจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ คิดในสิ่งที่ป็นนามธรรม สามารถคิดสร้างสมมติฐานและทฤษฎีอย่างนักวิทยาศาสตร์ได้

การที่นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจชั้น มีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะเด่นของวิธีการสอนแบบเบญจชั้นดังนี้

1. เป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย เพราะเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ในเรื่องเหตุและผลตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องความดี ความชั่ว ดังจะเห็นได้จากทุกชั้นของกระบวนการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจชั้นจะเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้วิเคราะห์และได้สังเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอยู่ตลอด โดยเฉพาะการเรียนการสอน

ขั้นวิเคราะห์เหตุผลและสังเคราะห์ความรู้ (ขั้นสัญญา) สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กรมวิชาการ 2545: 3-6) ที่ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไม่ใช่กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะเรียนแต่เนื้อหาอย่างเดียว แต่ยังต้องการให้ผู้เรียนเป็นนักวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาและนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ และยังสอดคล้องกับผลการสังเกตและสนทนากับผู้เรียนซึ่งผู้วิจัยได้กระทำในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งพบว่า ผู้เรียนอยากแสดงความคิดเห็นและแสวงหาความรู้จากกรณีศึกษา ใบความรู้ เพื่อตอบคำถามจากใบงาน แบบทดสอบ และชอบวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเรื่องเหตุผลและผล จากข้อมูลนี้แสดงว่า วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ช่วยในการสร้างเสริมการคิด การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เป็นอย่างดี ส่งผลให้ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยสูงขึ้น

2. ใช้คำถามที่เกี่ยวกับเหตุและผลเป็นตัวนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้เรียนจึงมีโอกาสดำเนินการเพื่อตอบคำถาม ส่งผลให้ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยสูงขึ้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน คือวิธีการพัฒนาปัญญาหรือความรู้ด้วยการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ (จินตตามยปัญญา) ซึ่งอยู่ในหลักสูตรเรื่อง ปัญญา 3 ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์ทั้ง 5 ขั้นจึงมีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้นำเอาวิธีการพัฒนาปัญญาหรือความรู้ดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งช่วยให้ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยสูงขึ้น

จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่องหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์สูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์มีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักสูตรทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า วิธีการสอนแบบเบญจกัณฑ์สามารถนำมาใช้สอนสาระการเรียนรู้เรื่อง หลักสูตรทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมและทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยสูงขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและผ่อนคลายและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ดังนั้นวิธีการสอนนี้จึงเหมาะสมที่จะนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.1.2 เนื่องจากวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ เป็นวิธีสอนที่มีการจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนก็จะใช้คำถามเป็นตัวนำในการทำกิจกรรมและนักเรียนก็จะหาคำตอบของทุกคำถาม ดังนั้นวิธีการสอนนี้จึงมีความเหมาะสมที่นำไปฝึกทักษะการตอบคำถามของนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.1.3 เมื่อนำเอาวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยมาใช้ร่วมกับวิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ทำให้เป็นวิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์หาเหตุและผลตลอดจนเงื่อนไขของปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย

3.1.4 การสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ซึ่งเป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองแล้วนำความรู้ที่นำมาวิเคราะห์หาคำตอบ เป็นผลทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาสาระของเรื่องที่เรียนง่ายขึ้น วิธีการสอนนี้นอกจากจะนำมาใช้สอนสาระการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ดีแล้ว ยังเหมาะที่จะนำไปใช้สอนสาระการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมอีกด้วย

3.1.5 วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์นอกจากจะเหมาะกับการสอนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วยังเหมาะที่จะนำไปสอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์และค่านิยมที่ดีงามอื่นๆ อีกด้วย เพราะเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์และตัดสินใจในเรื่องความคิดความเข้าใจ ตลอดจนก่อให้เกิดสภาวะแห่งคุณธรรม จริยธรรมขึ้นในจิตใจด้วย

3.1.6 ในการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเบญจขันธ์ร่วมกับวิธีการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ผู้สอนต้องเตรียมกรณีศึกษา กรณีตัวอย่างให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องและต้องเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนด้วย นอกจากนี้ผู้สอนต้องเตรียมคำถามที่ทำให้นักเรียนได้คิด ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับเหตุและผล โดยผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องเป็นอย่างดีจึงจะสามารถใช้คำถามได้อย่างถูกต้อง

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรได้มีการนำวิธีการสอนแบบเบญจจันท์และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปวิจัยกับนักเรียนระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2) โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของนักเรียนและจัดให้มีเครื่องมือประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยให้นักเรียน เพื่อน ครู และผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเพื่อศึกษาว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนสูงขึ้นหรือไม่และมีพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นหรือไม่

3.2.2 ควรได้มีการนำวิธีการสอนแบบเบญจจันท์และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปศึกษาเนื้อหาของสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาเรื่องอื่นๆ นอกจากเรื่อง หลักธรรม เช่น เรื่อง พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน

3.2.3 ควรได้มีการนำวิธีการสอนแบบเบญจจันท์และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน ซึ่งในการแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มดังกล่าวควรแบ่งตามระดับความสามารถทางสติปัญญา

3.2.4 ควรได้มีการนำวิธีการสอนแบบเบญจจันท์และการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยไปศึกษากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน